

Stanovisko ČMKOS k návrhu státního rozpočtu na rok 2014 a výhled ekonomiky na příští rok

(podklad pro zasedání RHSD dne 20. září 2013)

I. Obecně k charakteru návrhu zákona o státním rozpočtu a klíčová doporučení ČMKOS

Verze státního rozpočtu na rok 2014 určená pro zasedání RHSD dne 20. září 2013 dosud nebyla ČMKOS oficiálně předána. Nicméně již 2. září 2013 se objevilo plné znění návrhu zákona o státním rozpočtu na rok 2014 vč. kompletní rozpočtové dokumentace na webových stránkách vlády. Jednalo se o první pracovní verzi rozpočtu, která byla určena jako podklad pro zahájení debaty o rozpočtu dne 4. září 2013. O tento dokument se také opírá naše stanovisko.¹

Zveřejnění kompletního návrhu výchozí verze státního rozpočtu před zahájením debaty ve vládě je velmi neobvyklé. Neobvyklejší o to, že tato pracovní verze MF ČR obsahuje ještě poměrně velký rozsah rozporů mezi předkladatelem a jednotlivými resorty. To není nic neobvyklého. V minulosti však vlády předkládaly sociálním partnerům spíše verze rozpočtu, ve kterých byly nejvážnější rozpory mezi návrhem MF ČR a představami jednotlivých resortů ve velké míře vyřešeny.

Projednávání rozpočtu „v přímém přenosu“ může mít klady, ale také úskalí. Kladem může být určitá větší otevřenost a informovanost veřejnosti. Na druhé straně (a zde mluvíme již o konkrétním návrhu státního rozpočtu) může tento poněkud neobvyklý způsob projednávání předznamenat snahu o zafixování návrhu MF ČR. Především může směřovat k výraznému omezení (potřebné) diskuse o příjmové straně navrženého rozpočtu. Jakákoli výraznější úprava návrhu MF ČR na příjmové straně totiž může být snadno vydávána za umělé „přifukování“ rozpočtu.² Je velmi pravděpodobné, že se dokonce ozvou hlasy, které

¹ Jde o pracovní materiál, který vláda kontinuálně projednává. Pokud nedostaneme nějakou další verzi rozpočtu určenou přímo pro jednání RHSD, tak v podstatě nebudeme vědět, jak daleko jednání vlády pokročilo (čili co z daného rozpočtu platí či neplatí). Nicméně pokud dojde v době před RHSD k zásadním změnám tohoto dokumentu (což vzhledem ke značným rozporům u řady resortů není vyloučeno), dodatečně budou v další verzi zohledněna stanoviska, případně v dodatku. K první vážné úpravě již došlo evidentně po jednání vlády dne 11. září, kdy se rozhodla revokovat makroekonomický rámec rozpočtu (zvýšit odhad HDP). Přestože není plně zřejmé, o kolik se bude odhad zvyšovat, alespoň ve formě odhadu byla tato nová skutečnost v našem stanovisku zohledněna.

² Což se samozřejmě již stalo. Po zasedání 11. září vláda vyhlásila, že zvýší odhad růstu HDP na příští rok (dnes 1,7 %). Negativní reakce ze strany opozice na sebe samozřejmě nedala dlouho čekat (viz např. Optimističtější odhad má vylepšit rozpočet, čtvrtek 12. září 2013).

budou nabádat vládu k tomu, aby fakticky nic nedělala a „nezhoršovala“ pozici pro příští vládu vzešlou z regulérních voleb.

Již na tomto místě je třeba zdůraznit, že ČMKOS tento názor nesdílí a má na danou věc zcela odlišný názor. Především se domnívá, že by současná vláda – byť v demisi – měla i prostřednictvím návrhu státního rozpočtu mnohem silněji a aktivněji ovlivňovat ekonomiku ČR, než je prozatím uvažováno.

ČMKOS se totiž na rozdíl od předsedy vlády nedomnívá, že charakter navrženého rozpočtu je „mírně prorůstový“. Je naopak přesvědčena, že **předložený návrh rozpočtu nevyjadřuje nic jiného než potvrzení konceptu rozpočtové a hospodářské politiky předchozí vládní koalice**. Konceptu, který prokazatelně zavedl Českou republiku k dalšímu ekonomickému poklesu, ale též k postupné destrukci státu jako takového (vč. výrazného nárůstu vnitřního dluhu u jednotlivých resortů). Pro toto přesvědčení existuje dostatek důkazů v samotném rozpočtu.

ČMKOS je především přesvědčena, že navržený rozpočet ve svém základním konceptu udržování plánovaného schodku pod třemi procenty³ neodpovídá aktuálním potřebám ekonomiky České republiky:

- neodpovídá akutní potřebě utlumit pokračující recesi a připravit podmínky pro obnovení ekonomického růstu,
- neodpovídá potřebě odstranit masivní škody způsobené letošními povodněmi,
- neodpovídá potřebě aktivně bojovat proti narůstající nezaměstnanosti, neodpovídá potřebě zmírnit narůstající sociální problémy v celé řadě ohrožených regionů České republiky,
- neodpovídá akutní potřebě aktivně bojovat proti postupující chudobě a sociálnímu vyloučení velkých skupin obyvatelstva.

K tomuto základnímu postoji ČMKOS připojujeme tři poznámky:

Za prvé – Návrh rozpočtu se spoléhá na výrazné využití peněz z fondů EU, které by měly nahradit výpadky spojené se snížením některých výdajů rozpočtu. Bylo by užitečné, kdyby zpráva k rozpočtu využila poznatků, které přináší poslední zpráva MMR o stavu čerpání fondů EU, kterou MMR předložilo na jednání vlády v polovině září 2013. Z ní vyplývá, že je celkem reálné nebezpečí, že se v letech 2013–2015 může nevyčerpat až 70 mld. Kč z evropských fondů. Přitom problém nedostatečného čerpání se objevuje již v roce 2013, kdy se odhaduje, že zůstane a nebude tedy vyčerpáno až 25 mld. Kč a v roce 2014 se nevyčerpá dalších až 11 mld. Kč. To je dvojnásobek toho, o co se zvyšuje deficit rozpočtu – nejde tedy vůbec o zanedbatelnou částku. Zpráva k rozpočtu tyto skutečnosti zatím nijak nekomentuje. Přitom je zjevné, že nečerpání v roce 2013 ovlivňuje i základnu pro další roky, stejně jako kalkulace s tím, že budou čerpány prostředky v roce 2014 a to ovlivní záměr snížit výdaje rozpočtu a současně tento výpadek nahradit příjmy z fondů EU. Bylo by žádoucí, aby se touto problematikou zpráva k rozpočtu zabývala. Především proto, že nečerpání evropských peněz není vinou této současné vlády, ale je především zaviněno rozhodnutími

³ V tomto kontextu je téměř nepochopitelné, že vláda v předloženém návrhu rozpočtu dokonce navrhuje vyšší plánovaného schodku na úrovni 2,9 % HDP a to v situaci výrazného napětí mezi návrhem a požadavky resortů. Vždyť i tato „ušetřená“ 0,1% reprezentuje objem 3,8 mld. Kč a mohla by např. výrazně pomoci při aktivizaci nezaměstnaných prostřednictvím aktivní politiky zaměstnanosti (v rozpočtu navržena stagnace – viz dále podrobněji).

Nečasovy vlády, resp. tím, že Nečasova vláda rozhodnutí o tom jak čerpat tyto peníze nepřijala a tedy nebyla schopna zajistit ani obvyklou řídicí činnost. Právě proto dnes – časovým posunem – vzniká tento problém.

Za druhé – při charakteristice státního rozpočtu na rok 2014 používají představitelé současné vlády prakticky vždy dovětek, že zásadní změny musí udělat až nová vláda s mandátem z řádných voleb (čili že vláda předloží jen jakýsi „technický rozpočet“). Zdá se, že toto tvrzení je natolik logické a uvážlivé, že se nad ním nikdo nepozastavuje. Navíc to jaksi podprahově vyvolává představu, že až nastoupí příští vládní koalice s mandátem z voleb, tak si rozpočet jaksi předělá podle svých představ.

ČMKOS má velké pochybnosti o správnosti takového předpokladu. Rozpočet je jeden z nejdůležitějších nástrojů vlády k ovlivňování ekonomického života v kladném či záporném slova smyslu. Představa, že tzv. technický rozpočet žádné důsledky a náklady mít nebude, či že zachová současné status quo do doby, než se zkonsoliduje nová vláda, je zásadně chybná. Navíc existuje reálná obava, že vládě vzniklé z předčasných voleb nezůstane příliš prostoru pro zásadní přepracování rozpočtu na rok 2014. Obáváme se, že pod časovým tlakem (a strachem z rozpočtového provizoria) bude nakonec i novou vládou přijat v zásadě rozpočet připravený touto vládou. Pokud by tomu tak bylo, a toto riziko vnímáme jako velmi silné, promarní se další rok prostřednictvím rozpočtu ovlivnit něco pozitivního v ekonomice České republiky.

Za třetí – při pokračování uvedené politiky je velmi vážná otázka, zda lze vůbec naplnit původně předpokládaný nárůst HDP o 1,7 % (tj. +5 mld. Kč HDP) a zajistit skutečné naplnění, od tohoto růstu odvozených, dodatečných příjmů státního rozpočtu. (Jinak řečeno zajistit, aby plánovaný schodek státního rozpočtu byl také schodkem skutečně dosaženým – viz blíže následující část).

Navíc na svém zasedání 11. září 2013 vláda rozhodla zvýšit odhad HDP a tím i příjmy rozpočtu. O kolik, není zcela zřejmé. Ministr financí se k tomu vyjádřil následovně: „Budeme se blížit optimistické hranici prognózy, podle toho upravíme příjmy. Otevře se tak prostor pro částečné naplnění té masy prostředků jednotlivých resortů.... Růst HDP o 0,8 % je spíše průměr z určitého rozmezí odhadů, který se pohybuje až ve dvojnásobku.“ (Právo 12. 9. 2013) Pokud by tedy nový odhad zvýšil odhad reálného růstu na dvojnásobek, tj. 1,6 % , znamenalo by to dodatečné příjmy v rozsahu necelých 8 mld. Kč.

ČMKOS chápe debatu o rozpočtu prioritně jako debatu o tom, zda by současná vláda – byť v demisi – neměla reagovat na zhoršující se ekonomickou situaci mnohem aktivněji. ČMKOS je přesvědčena, že by se tato vláda neměla zbavit své odpovědnosti za vývoj v jednotlivých resortech, tak i v ekonomice jako celku a že by přes omezení svého mandátu měla mnohem výrazněji přispět k naplnění klíčového úkolu, který si vytkla ve svém programovém prohlášení, tj. k obnovení ekonomického růstu a boji s narůstající nezaměstnaností.⁴ Především kvůli naplnění těchto bodů vyjádřila ČMKOS této vládě a jejímu programovému prohlášení podporu.

Je sice pravda, že stlačení plánovaného schodku přinese ukončení procedury nadměrného schodku, nicméně na českou ekonomiku bude tento rozpočet působit výrazně negativně. ČMKOS se obává, že faktickým neřešením ekonomických a sociálních problémů teď dojde k jejich eskalaci. Na druhé straně bohužel dojde také ke ztrátě času potřebného na

⁴ „Klíčovým úkolem vlády je přispět k obnovení ekonomického růstu a boj s narůstající nezaměstnaností. Základní cestou k tomu musí být především využití všech investičních příležitostí, které může stát pozitivně ovlivnit.“ (Programové prohlášení vlády schválené vládou ČR dne 2. 8. 2013)

smysluplnou nápravu hospodářské a sociální politiky České republiky. Ekonomika nepočká, až se vyřeší aktuální politická krize, až se politické reprezentace opět začnou zabývat problémy, které trápí miliony českých občanů, jako je pokračující propouštění (a více než 550 tis. lidí bez práce), propad reálných mezd a platů, pokles životní úrovně širokých vrstev obyvatelstva a živoření více než milionu českých občanů pod hranici chudoby. Jak si máme v této situaci například přeložit fakt, že tato vláda při předpokládaném nárůstu nezaměstnanosti nechává pro příští rok výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti na úrovni zděděné od předchozích pravicových vlád?

Vzhledem k množství narůstajících problémů (v růstu ekonomiky, v nezaměstnanosti, v oblasti mezd a platů, v sociální oblasti atd. atd.) je ČMKOS přesvědčena, že je třeba bez odkladu připravit výrazná opatření na podporu růstu a konkurenceschopnosti české ekonomiky a ta zapracovat do předloženého státního rozpočtu.

Jako poklad pro diskusi o charakteru těchto opatření nabízí ČMKOS k využití soubor svých dokumentů, který postupně zpracovala v průběhu posledních dvou let a které postupně předávala vládě, sociálním partnerům i prezidentovi České republiky.⁵

K aktuálnímu profinancování aktivních opatření směřujících k vyvedení ČR z vleklé ekonomické krize a k odstranění povodňových škod, vzniklých letošními záplavami, doporučuje ČMKOS zvýšit schodek rozpočtu na 3,5 % HDP. Vzniklý rozdíl oproti předloženému návrhu rozpočtu (cca +20 mld. Kč) doporučuje vázat prioritně na aktivní prorůstová opatření (především investice).

ČMKOS je přesvědčena, že takovéto jasně odůvodněné opatření by v žádném případě nemělo ohrozit ani rating České republiky, ani vyvolat negativní hodnocení EU.⁶ (Samozřejmě by bylo třeba tento koncept trpělivě vysvětlit – stejně jako se trpělivě vysvětlilo zvýšení deficitu HDP v minulém roce na 4,5 % z titulu církevních restitucí, aniž to mělo nějaké negativní konotace.)⁷

II. Vývoj ekonomiky v roce 2014 (k makroekonomickému rámci státního rozpočtu).

Kvalita a reálnost návrhu státního rozpočtu na příští rok jsou kriticky závislé na hodnověrnosti předpokladů, za kterých byl sestaven jak na výdajové, tak především na příjmové straně. **Klíčovým pro budoucí rovnováhu rozpočtu je dobrý odhad budoucího vývoje HDP.**

Vývoj ekonomiky v roce 2014 bude podle názoru ČMKOS ovlivněn několika faktory. V prvé řadě bude v předčasných volbách na podzim 2013 zvolena nová politická

⁵ Jedná se o materiály Vize ČMKOS pro Českou republiku z května 2012, Řešení současné ekonomické krize v České republice z dubna 2013 a dokument Požadavky ČMKOS na budoucí vládu k překonání sociální a ekonomické krize v ČR ze srpna 2013.

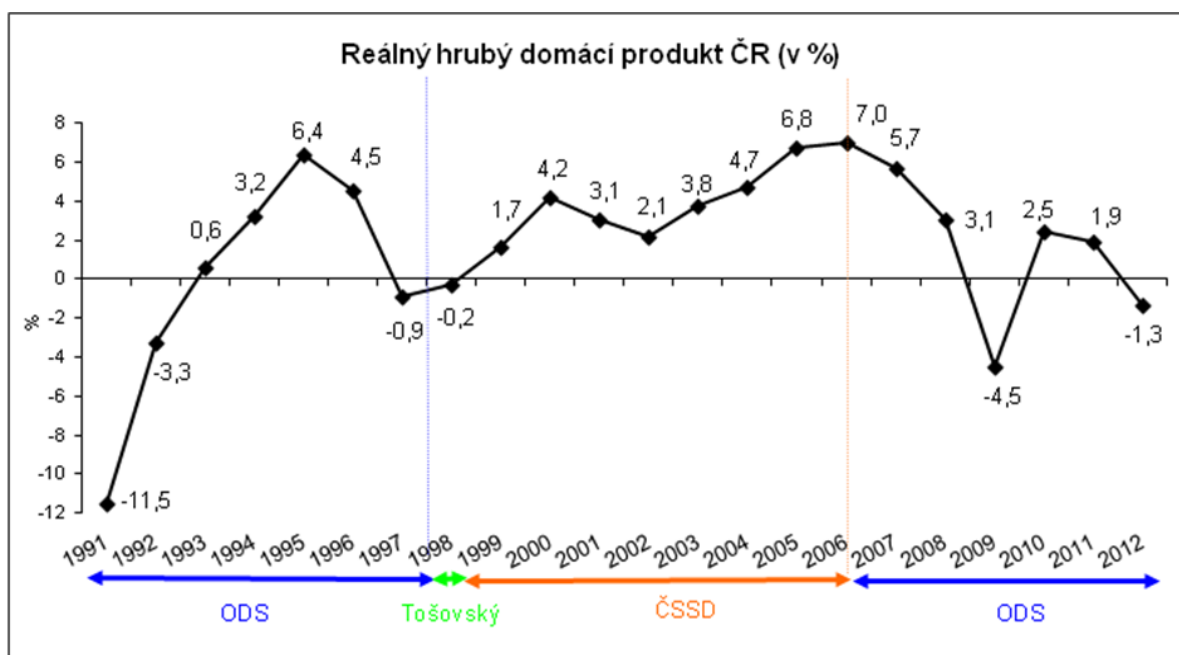
⁶ Samozřejmě by bylo třeba tento koncept velmi trpělivě a podrobně komunikovat jak při jednání s EU, tak např. i s ratingovými společnostmi. Připomínáme, že zvýšení deficitu na 4,5 % v minulém roce, vyplývající z přijetí zákona o církevních restitucích, bylo také ze strany ČR natolik dobře zdůvodněno, že tento nárůst deficitu neměl žádné negativní konotace.

⁷ Navýšení příjmu rozpočtu spojené se zvýšením odhadů HDP po zasedání vlády dne 11. září 2013 má za účel v nějaké míře pokrýt výrazné požadavky podvyživených resortů, než nějakou záměrnou a cílenou prorůstovou politiku. Navíc doposud není jasné, jakou sílu tento dodatečný „impuls“ bude mít a na jaké oblasti se především zaměří.

reprezentace. Zdá se, že naprostá většina politických hnutí a stran je odhodlána bojovat s panující hospodářskou krizí. Většina jejich návrhů na boj s krizí počítá s daleko mírnějším tempem snižování deficitu státního rozpočtu, než tomu bylo dosud, a jeho udržováním na hranici nižší než 3 % HDP.

To se nesporně může pozitivně projevit ve vývoji ekonomiky, kde by už nemělo jít o tak tvrdou restrikcí výdajů státního rozpočtu, jako tomu bylo v letech předchozích. Připomeňme jen, že v roce 2012 vláda svými rozpočtovými škrty snížila poptávku o nejméně 2 % HDP. Proto také došlo k poklesu HDP o 1,2 % a tento pokles pokračuje i v roce 2013.

Je potřeba si právě tuto skutečnost připomenout, pokud hovoříme o příčinách ekonomické krize, v níž se ocitla česká ekonomika v posledních dvou letech. Příčinou nebyla ztráta trhů v zahraničí. Naopak – byla to redukce vnitřní poptávky vyvolaná nadměrnou, sotva něčím ospravedlnitelnou rozpočtovou restrikcí. Přitom k podobnému vývoji již v nedávné historii došlo. Také krize v letech 1996–1998 byla vyvolána restrikcí vnitřní poptávky. Tehdy však útlum ekonomiky nebyl tak hluboký a ani neměl tak dlouhého trvání, neboť situace na zahraničních trzích byla relativně příznivá. I tehdy byla u moci pravicová vládní koalice a zdá se, že na historické paralely se rychle zapomíná.

Po zkušenostech minulých dvou let lze považovat za nejreálnější, že nová politická reprezentace si uvědomí, jak zásadní byl vliv těchto restrikcí na ekonomický vývoj a lze očekávat, že v roce 2014 tyto nadměrné rozpočtové škrty skončí. Naopak očekáváme, že nová vláda bude přijímat řadu opatření jak obnovit hospodářský růst. Přitom však nelze zapomínat, že národní hospodářství má poměrně velkou setrvačnost a že dostat ho do situace stagnace je poměrně lehké, ale nasměrovat ho na dráhu hospodářského růstu je daleko obtížnější.

V úvahách o vývoji ekonomiky v roce 2014 se však také projevují minimálně dvě tendence. Jedna je založená na tom, že krize již skončila, a druhá, která upozorňuje, že zatím známky oživení ekonomiky nejsou natolik zřetelné, že vyvozovat z nich jednoznačnou tendenci k oživení zatím nelze.

Názory na to, že krize již skončila a že českou ekonomiku čeká oživení, se opírají o výsledek růstu HDP ve druhém čtvrtletí 2013. Ve srovnání s předchozím čtvrtletím 2013 byl zaznamenán růst o 0,7 %. Tento růst se tak vydává za příznak oživení ekonomiky a ukončení krize.

Opravňuje tento výsledek k tak zásadnímu prohlášení? Především jde o to, že zpravidla bývá objem HDP ve druhém čtvrtletí vždy vyšší než v prvním čtvrtletí. To je dáno nejen tím, že jde o srovnávání období zimy, kdy je nižší např. stavební výroba vlivem klimatických podmínek, s obdobím jara a nastupujícího léta. Naopak průmyslová výroba ve druhém čtvrtletí bývá vyšší s ohledem na blížící se prázdniny a nutnost předzásobení atd. Na léto se realizuje také velká část nákupů např. v automobilovém průmyslu atd.

Statisticky se proto ještě sleduje ukazatel HDP v tzv. sezónním očištění, který by měl být již nezávislý na sezónních výkyvech poptávky, na počtu pracovních dnů – je to tedy jakýsi neutrální HDP. Právě takový ukazatel vykázal ve druhém čtvrtletí růst oproti prvnímu letošnímu čtvrtletí.

Přitom je nutno také vzít v úvahu, že pokles HDP v prvním čtvrtletí byl zatím nejvyšší za celé období současné krize, tj. od konce roku 2011. Proto také vykázat další pokles, by již bylo velmi na pováženou. Zatím se totiž nezdá, že by krize byla natolik hluboká, aby opravňovala k dalšímu tak hlubokému poklesu.

Současná krize se liší od krize v roce 2009 tím, že čísla o poklesu produkce především v průmyslu nedosahují dvouciferných hodnot, nedochází k výraznému poklesu zahraniční poptávky. Naproti tomu v současné krizi je to především hluboká krize ve stavební výrobě – kde se dosahuje pokles oproti roku 2010 minimálně o pětinu, ale v letech 2008–2009 stavebnictví stále ještě prožívalo konjunkturu a jeho výroba byla zhruba o desetinu vyšší oproti roku 2010.

V současnosti je pokles průmyslové výroby oproti předchozímu roku zhruba na úrovni do 5–8 % a je spíše vyvolán útlumem domácí poptávky. Teprve v posledním období se projevují i útlumy zahraniční poptávky, což se projevuje i v meziročním poklesu měsíčních objemů vývozu.

Oproti krizi roku 2009 je ovšem současná krize delší – trvá již šest čtvrtletí a zřejmě ještě nějakou dobu potrvá. Zotavení dynamiky, které v roce 2009 bylo velmi rychlé a již po třech čtvrtletích ekonomika opět rostla, se tentokrát nekoná.

Současná krize má tak spíše charakter stagnace nebo – v určité zkratce – je to výraz neschopnosti současné české ekonomiky dostat se na trajektorii hospodářského růstu. Připomeňme, že po hlubokém propadu v roce 2009 zde byly dva roky růstu, kdy již bylo téměř dosaženo obnovení předkrizové úrovně HDP, pak další dva roky 2012 a 2013 znovu srazily ekonomiku blízko úrovni roku 2009.

Proto lze hovořit – podle našeho názoru – o neschopnosti české ekonomiky vrátit se na trajektorii hospodářského růstu na rozdíl od sousedních ekonomik, které jsou také našimi největšími obchodními partnery. Vývoj posledních let tak ukazuje, že české ekonomice se nedaří zapojit do růstové dráhy okolních zemí a že se stále více od nich začíná vzdalovat. A mělo by být pro českou politickou scénu varováním, že vůbec k tomuto pohybu dochází a měly by být hledány důvody, proč tomu tak je.

Lze pochybovat, že by právě taková izolace byla záměrem tvůrců hospodářské politiky. Pak by ovšem takový vývoj mohl být vyvoláván vnitřními procesy, které se v ekonomice odehrávají do značné míry nezávisle na hospodářské politice. Pokud by tomu tak

bylo, pak by další perspektivy české ekonomiky byly nesporně neradostné – ztráta zatím předního postavení mezi novými zeměmi EU, ztráta výkonnosti, konkurenceschopnosti atd.

Jiné vysvětlení současného marasmu je svým způsobem ještě horší, resp. závažnější. Současná hospodářská stagnace je důsledkem nikoli krátkodobých procesů či opomenutí, ale je to důsledek neexistence hospodářské politiky jako takové – jako strategie, která má stanovené cíle a nástroje jejich dosažení. Lze sice v praxi najít určité dílčí dokumenty, které lze považovat za dílčí hospodářské strategie, ale jako souhrnný dokument formující hospodářskou strategii české ekonomiky nikoli. Nic takového neexistuje.⁸

Výsledek současné neutěšené situace, resp. neschopnost odpovídajícím způsobem reagovat na tuto situaci – a to nikoli škrty, ale rozvojem, investicemi – se promítá do toho, že dnes můžeme hovořit o stagnaci české ekonomiky po dobu již více než pěti či šesti let. Připomeňme, že současná úroveň měsíčních indexů průmyslové výroby ukazuje, že dosud v průmyslové výrobě nebyla překonána úroveň roku 2007. Tam lze hovořit o ztrátě nejméně šesti let. A totéž platí i pro stavebnictví a nakonec i pro zemědělství.

Produkční sektor ekonomiky tak začíná ztrácet dynamiku, pravděpodobně ztrácí na přidané hodnotě a vůči svým konkurentům relativně vyklízí i tuzemský trh.

Nelze na jednoduché výrobě tvořit významnější masu přidané hodnoty zajišťující rozvoj. Tak lze sice přežít, ale nelze se tak rozvíjet, jakkoli to krátkodobě může tak vypadat. Nelze stavět konkurenční přednost ekonomiky ani na laciné práci, ani na tom, že budeme největší skladovací plochou v Evropě atd.

Druhá skupina názorů pak vybízí při hodnocení druhého pololetí 2013 k opatrnosti. Její pozice je založena spíše na posuzování vývoje v meziročním srovnání – a tam dosud trvá pokles.

Právě meziroční srovnání ukazuje, že ekonomika se dostává do stadia určité stagnace. Nelze patrně ještě hovořit o tom, že v této krizi již ekonomika našla své dno... To by bylo patrně předčasné. Proto by bylo vhodné ještě počkat na delší období. Porovnáme-li však pokles dynamiky v posledních dvou letech, pak je zřetelnější přechod ekonomiky do úrovně zhruba o 2–3 body pod úroveň roku 2011.

První čtvrtletí 2013 vykázalo meziroční pokles o 2,4 % ve vztahu k prvnímu čtvrtletí 2012, kdy pokles byl 0,5 % – v souhrnu jde o přibližně 3 %. Druhé čtvrtletí je na tom lépe – po poklesu o 1,1 % ve druhém čtvrtletí 2012 je zde odhadovaný pokles v letošním druhém čtvrtletí o 1,2 %. Celkově jde opět o pokles kolem 2,3–2,5 % oproti roku 2011.

Lze konstatovat, že pokles ekonomiky se zatím zastavil. Oproti minulému roku je ovšem zneklidňující, že v posledních měsících dochází k poklesu českého vývozu – v prvním pololetí je pokles vývozu necelá 2 % a pokles dovozu necelá 4 %. Rostoucí saldo zahraničního obchodu sice příznivě přispívá k tvorbě HDP v letošním prvním pololetí, ale je ho dosahováno zpomalením dynamiky dovozu a to současně signalizuje možnost dalšího dopadu na dynamiku průmyslové výroby.

⁸ Proto se také většinou česká hospodářská ministerstva chytají jen některých dílčích podnětů, ale zcela jim chybí pohled na českou ekonomiku jako celek, jehož cílem je zajistit podmínky pro rozvoj života celé společnosti v konkurenčním prostředí, kde se střetávají nejen jednotlivé firmy či seskupení, ale i hospodářské politiky jednotlivých států, které mají shodné cíle.

Prosadit se v tomto prostředí není jednoduché, ale vytvořit podmínky k tomu je úkolem státu a jeho představitelů. Musí nám být jasné, co budou naše konkurenční výhody, naše komparativní výhody, kterými bude realizovat svůj zisk, resp. rentu z minulých investic, z know how, které máme, z naší vzdělávací soustavy atd.

Nové průmyslové zakázky ze zahraničí se v prvním pololetí v některých měsících dostávají do minusu oproti minulému roku. V tom je určitá odlišnost od vývoje v minulém roce, kdy pokles vykazovaly nové zakázky z tuzemska. Pokud by takový vývoj pokračoval, mohl by tak vést v dalším období k tomu, že by dynamika zahraničních nových zakázek mohla tlačit průmysl k dalšímu poklesu.

Na druhé straně existují signály o tom, že se zlepšují růstové ukazatele v západní Evropě, kde hlavní země vykazují velmi mírnou dynamiku – spíše možno hovořit o černé nule než o nějakém výraznějším vzestupu. To může dosavadní nepříznivý vývoj českého zahraničního obchodu – pokud jde o jeho dynamiku – v dalším období zvrátit.

Nepředpokládáme však, že by pro letošní rok bylo možné dosáhnout výrazně lepších ukazatelů než poklesu HDP v intervalu 1–1,5 %.

Pro příští rok bude dynamika HDP určována ukončením restriktivní politiky ve státním rozpočtu. I nevýznamné zvýšení deficitu rozpočtu – což lze předpokládat – může zmírnit dosavadní pokles části spotřeby a také investic, vč. infrastrukturních. I nadále lze počítat s pozitivním vlivem salda zahraničního obchodu na přírůstek HDP.

Zda se obnoví dynamika průmyslové výroby, je závislé na vývoji v Evropě, ale s ohledem na to, že čeští výrobci nejsou tvůrci tohoto trhu a jsou „schováni“ za německými vývozci, sotva zde lze očekávat nějaký výrazně pozitivní vliv na ekonomický růst.

Souhrnu tak lze očekávat pro rok 2014 spíše stagnaci – černou nulu v dynamice HDP. Pro rychlejší dynamiku v současnosti nevidíme žádné podněty. Za úspěch pak bude možno považovat, že se podaří ekonomiku v příštím roce udržet nad nulou.

Je vůbec problémem zásadnějšího charakteru, jak takový vývoj hodnotit, zda vůbec lze hovořit o nějakém ekonomickém růstu při úrovni ukazatele v intervalu 0–1 %. A navíc, když se na této úrovni uvedený ukazatel udržuje delší dobu. Při této úrovni agregace ukazatelů se jejich změny spíše odehrávají v řádu statistické chyby, než aby mohly být registrovány občanem spotřebitelem, anebo podnikatelskou veřejností.

Takový vývoj má význam nikoli jako veličina měřená v jednom roce, ale pouze jako veličina v delší časové řadě, která – v řadě dvou, tří či více let – již může signalizovat hospodářskou stagnaci či krizi.

Zřejmě právě s takovým vývojem je v současnosti konfrontována česká ekonomika. Vývoj v reálné ekonomice signalizuje, že se zhoršují podmínky pro ekonomické subjekty, resp. v delším období se nezlepšují, nepřichází výraznější vlna poptávky atd. A současně se část politické scény vč. řady analytiků snaží přesvědčit veřejnost, že ekonomika již „vyšla z krize“.

O jakém „východu z krize“ se zde hovoří, nezmenšuje-li se a naopak se zvětšuje masa nezaměstnaných, narůstá-li počet lidí ohrožených chudobou, zhoršují se možnosti financování především všech sociálních systémů atd.? Takový stav lze sotva charakterizovat jako ukončení krize, či dokonce nástup k prosperitě.

Považujeme proto za nutné varovat před nepřiměřenými optimistickými očekáváním, pokud jde o rychlý východ z krize či její překonání. Je dostatek rizik v okolním prostředí, které mohou vývoj v české ekonomice ohrozit, stejně jako nejsou zatím patrné výraznější růstové stimuly uvnitř ekonomiky.

Lze očekávat, že znovu ožijí problémy se zadlužeností některých zemí EU, že se mohou zhoršit i ekonomické ukazatele dosud silně rostoucích zemí – Čína atd. Domníváme se

proto, že rizik je v nejbližším období příliš mnoho, a proto sotva očekávat, že by česká ekonomika se svojí strukturou, se svým způsobem zapojení do mezinárodního obchodu mohla očekávat rychlý výstup ze současné krize. Spíše to bude pohyb po vlnovce než nepřetržitý rychlý pohyb vzhůru.

III. Podrobnější připomínky k vybraným částem návrhu státního rozpočtu na rok 2014

1) Příjmová strana rozpočtu

Zásadní stanovisko k příjmové straně navrhovaného rozpočtu na rok 2014 vyjádřila ČMKOS v úvodní kapitole. K aktuálnímu profinancování aktivních opatření směřujících k vyvedení ČR z vleklé ekonomické krize a k odstranění povodňových škod, vzniklých letošními záplavami, doporučuje ČMKOS **zvýšit schodek rozpočtu na 3,5 % HDP**. Vzniklý rozdíl oproti předloženému návrhu rozpočtu (cca +20 mld. Kč) doporučuje vázat prioritně na aktivní prorůstová opatření (především investice).

Za minimální opatření na příjmové straně státního rozpočtu považuje ČMKOS zvýšení schodku o 0,1 % s dopadem +3,8 mld. Kč na příjmovou stranu státního rozpočtu.

Při analýze příjmové strany jsme především posuzovali, zda je odpovídajícím způsobem nastavena základní proporce mezi přírůstkem nominálního HDP (+65 mld. Kč) a předpokládaným růstem inkasa daní a pojistného ve státním rozpočtu. Tato proporce je dodržena v rozumné úrovni a při současných předpokladech **nevidíme příliš možností zvyšovat příjmy rozpočtu vyplývající z meziročního růstu HDP nad úroveň navrženou v původním návrhu státního rozpočtu na rok 2014 z počátku měsíce září letošního roku**. Navíc v této oblasti existuje riziko nenaplnění předpokládaného růstu HDP (viz předchozí kapitola).

Vzhledem k výrazným rizikům, popsaným v předchozí kapitole, nepovažujeme za příliš šťastnou snahu vlády, vzniklou na jejím zasedání dne 11. září 2013, zvyšovat plánované příjmy rozpočtu v roce 2014 dalším zvyšováním odhadu reálného růstu HDP.

To nicméně neznamená, že by se neměla příjmová strana rozpočtu upravovat vůbec. ČMKOS je přesvědčena, že se ukazují i jiné cesty zvýšení příjmů státního rozpočtu. Jednou z priorit vlády při sestavování rozpočtu totiž údajně byl **boj proti daňovým únikům, kriminalitě a korupci**.⁹ Z předloženého návrhu rozpočtu však vůbec není jasné, jak se tato deklarovaná vládní priorita odrazila při kvantifikaci jeho příjmů na příští rok. (Při jednoduchém porovnání vývoje inkasa v jednotlivých daňových okruzích se nám spíše zdá, že se tato priorita neodrazila v příjmech vůbec – ale můžeme se mýlit.)

ČMKOS se domnívá, že když už si vláda dává taková východiska pro sestavení rozpočtu, tak by se měla tato priorita na příjmové straně rozpočtu projevit. Doporučuje proto vládě vhodným způsobem zainteresovat ministra financí na zpracování podrobného a kvantifikovatelného akčního plánu boje proti daňovým únikům, kriminalitě a korupci a zpracovat odhad dodatečných příjmů plynoucích z těchto aktivit do návrhu státního rozpočtu na rok 2014.

⁹ E. Zpráva k návrhu zákona o státním rozpočtu ČR na rok 2014, str. 3, písm.g).

Strana 13 Zprávy (část E.) obsahuje opravdu podivuhodnou úvahu, která stojí za citování: „**Inkaso spotřebních daní z tabákových výrobků** bude v roce 2014 ovlivněno zejména druhým krokem navýšení sazeb spotřební daně z tabákových výrobků. Cílem zvýšení sazeb spotřební daně z tabákových výrobků v roce 2014 je dosažení minimální výše sazeb z cigaret (90 €/1 000 ks cigaret), které musí Česká republika k 1. 1. 2014 dosáhnout a které jsou stanoveny Směrnicí 2011/64/ES. Předpokládaný dopad tohoto kroku navýšení sazeb je 3,1 mld. Kč. Lze předpokládat, že celkové inkaso spotřební daně z tabákových výrobků bude v roce 2014 ovlivněno předzásobením se tabákovými nálepkami se starými sazbami daně. Výrobci a prodejci tabákových výrobků významně zvýší své odběry tabákových nálepek ke konci roku 2013, což bude mít za následek pokles odebraných tabákových nálepek v roce 2014. V roce 2014 tak nedojde k plnému promítnutí zvýšení sazby z tabákových výrobků.“

Jinými slovy – ministerstvo financí a jemu podřízené organizace za součinnosti výrobců a prodejců zajistí, aby se toto navýšení sazeb v žádném případě příští rok příliš neprojevalo ve zvýšeném inkasu spotřební daně. Jak jinak si vysvětlit uvedená slova? (Proč např. MF nezajistí, aby distribuce kolků opravdu odpovídala např. výrobě a dovozu srovnatelnému s minulými lety, jak přijme protiopatření atd.?) Pokud se totiž podíváme na tabulku č. 8 na předchozí straně, tak se inkaso v položce spotřební daně ostatní – kam patří mimo alkohol také tabák – zvyšuje pouze o 0,9 mld. Kč (při navýšení sazeb o 3,1 mld. Kč). Zdá se tedy, že i zde by se – pokud by začalo MF ČR tuto situaci řešit a ne se fakticky podílet na možných daňových únicích, či je dokonce tolerovat – mohla nějaká miliarda najít.

Zajímavé souvislosti se ukazují v oblasti **dluhové služby**.¹⁰ V první řadě se zde ukazují poměrně značný prostor mezi tím, kolik zdrojů bylo na dluhovou službu narozpočtováno a mezi skutečností. Tento rozdíl činil 20 mld. Kč v předchozích dvou letech (dle údajů o plnění státního rozpočtu):

- V roce 2011 bylo na dluhovou službu narozpočtováno 79,4 mld. Kč, skutečně se vyčerpalo 55,6 mld. Kč,
- v roce 2012 bylo na dluhovou službu narozpočtováno 78,8 mld. Kč, skutečně se vyčerpalo 57 mld. Kč,
- v roce 2013 bylo na dluhovou službu narozpočtováno 67,9 mld. Kč, za 1–8 se vyčerpalo 39,41 mld. Kč.

Očekávaná skutečnost za rok 2013 se v návrhu státního rozpočtu nenachází. (Podle našeho odhadu by se rozdíl mezi původně rozpočtovanou částkou pro rok 2013 a skutečností mohl pohybovat okolo 10 mld. Kč.) Jediná čísla, která se v rozpočtu nacházejí, jsou tato: rozpočet 2013 – 67,9 mld. Kč a požadovaných 68 mld. Kč pro rok 2014.

Na první pohled jde o miniaturní nárůst – lépe řečeno stagnaci. Ve skutečnosti je to poněkud jinak, než se nám snaží vsugerovat předkladatel. Když se podíváme do pokladního plnění státního rozpočtu, ukazuje se totiž, že už minulá vláda evidentně považovala narozpočtovaných 67,9 mld. Kč pro rok 2013 za příliš a v oblasti dluhové služby došlo k úpravě rozpočtu na hodnotu 65,6 mld. Kč (to ovšem MF ČR nebrání, aby v návrzích rozpočtu 2014 operovala s původním – samozřejmě vyšším – rozpočtem roku 2013). To znamená, že oproti upravenému rozpočtu 2013 dochází v této kapitole ve skutečnosti k nárůstu o 2,4 mld. Kč. Pokud bychom pominuli velmi pravděpodobné opětovné nedočerpání narozpočtovaných prostředků na dluhovou službu za rok 2013, tak by – v minimální variantě – měla být ponechána částka určená na dluhovou službu na úrovni narozpočtované v roce

¹⁰ Dluhová služba patří do oblasti výdajů státního rozpočtu, sem jsme ji zařadili proto, protože tvoří s ostatními návrhy alternativního zvýšení disponibilních příjmů rozpočtu pro rok 2014.

2013, ne však v úrovni původního rozpočtu, ale v úrovni rozpočtu upraveného. Rozdíl mezi těmito variantami je 2,4 mld. Kč. O ty by také mohla být tato kapitola upravena (snížena).

Pokud tedy sečteme všechny tyto možnosti, tak by se mohla příjmová strana státního rozpočtu s tímto alternativním návrhem zvýšit cca o 8 mld. Kč.

2) Výdajová strana rozpočtu

a) Platy

ČMKOS zásadně nesouhlasí s předloženým návrhem objemu finančních prostředků na platy zaměstnanců veřejných služeb a správy. Je známo, že dynamika vývoje platů v nepodnikatelské sféře má v důsledku přijatých úsporných opatření dlouhodobě klesající tendenci. Jak vyplývá ze statistických údajů o vývoji platů, došlo zejména v roce 2011 k razantnímu snižování příjmů podstatné části zaměstnanců rozpočtové a příspěvkové sféry s tím, že tyto tendence nadále setrvávají. Vzhledem k vysoké inflaci jsou dopady uvedeného vývoje citelné zejména v reálném vyjádření, kdy v organizacích vázaných na veřejné rozpočty byl již od roku 2010 zaznamenán trvalý pokles reálného platu.

Situaci je však nutné hodnotit také z pohledu vzdělanostní struktury zaměstnanců, která je výrazně příznivější v nepodnikatelské sféře (z opakovaných statistických šetření je zřejmé, že ve veřejných službách a správě dosahuje vysokoškolského a vyššího odborného vzdělání přibližně 35 % zaměstnanců, v podnikatelské sféře je to pouze necelých 15 %). V této souvislosti upozorňujeme, že predikce celkového vývoje mezd a platů uvedená na str. 16 v části „Makroekonomický rámec na rok 2014“ předpokládá nárůst objemu nominálních mezd a platů o 2,1 %, v tabulkové části rozpočtu se však navrhuje nárůst prostředků na platy pouze o 1,1 %.

Deklarované zvýšení průměrného platu v organizačních složkách státu o 2,3 % je ovlivněno preferencí vybraných skupin zaměstnanců (soudci a státní zástupci) a vlivem provedených organizačních změn (např. zřízení Státního pozemkového úřadu a zvýšení prostředků na platy pro GFŘ). **Pro většinu ostatních zaměstnanců veřejných služeb a správy znamená navrhovaný objem finančních prostředků stagnaci nominálního platu a další pokles reálného příjmu.** Zarážející je především situace v příspěvkových organizacích, kde je navrhováno snížení prostředků na platy spojené se zmrazením průměrného výdělku.

S přihlédnutím ke všem výše uvedeným důvodům zdůrazňujeme, že další stagnaci, nebo dokonce pokles platů některých skupin zaměstnanců považuje ČMKOS jak z hlediska rozsahu a složitosti vykonávané práce, tak i z hlediska kvalifikační úrovně zaměstnanců za absolutně nepřijatelné. Snižující se úroveň platů ohrožuje kvalitu práce, snižuje motivační funkci a vyvolává sociální napětí. Podle našeho názoru není možné připustit, aby rozsah a kvalita veřejných služeb, které jsou významným segmentem životní úrovně obyvatelstva, byly tímto způsobem nadále destruovány.

Požadujeme proto navýšení objemu prostředků na platy v návrhu státního rozpočtu na rok 2014 minimálně v rozsahu, který bude garantovat kompenzaci propadu reálných platů v letech 2010 až 2013. Zároveň znovu zdůrazňujeme požadavek ČMKOS na odpovídající valorizaci všech stupnic platových tarifů, a to jak příloh nařízení vlády č. 564/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, tak i stupnic základních tarifů používaných k odměňování příslušníků bezpečnostních sborů. Pokud má navýšení tarifních stupnic pro zaměstnance veřejných služeb a správy splnit svůj účel, je

bezpodmínečně nutná systémová změna § 6 nařízení vlády č. 564/2006 Sb., která zabrání plošnému využívání zvláštního způsobu určení platového tarifu bez jednoznačných pravidel (jedná se o převzetí dřívějšího znění § 6, uplatňovaného do 31. 12. 2010).

b) Sociální mandatorní výdaje

Do návrhu státního rozpočtu pro rok 2014 jsou promítnuta úsporná opatření zrealizovaná v minulých letech, která se negativně projevila v příjmové úrovni domácností a nepříznivě ovlivnila vývoj koupěschopnosti obyvatelstva. Návrh rozpočtu tak nevytváří žádný prostor pro opatření vedoucí ke zmírnění dopadů restriktivních opatření prosazených předchozími vládami, neumožní oživení koupěschopnosti obyvatelstva, ani udržení životní úrovně důchodců, neboť předpokládá pouze podhodnocenou valorizaci důchodů, ani nezlepší sociální situaci rodin s dětmi, či domácností s nejnižšími příjmy.

Pokládáme proto rozpočtovaný objem výdajů sociálních systémů za podhodnocený a požadujeme jej upravit tak, aby se životní úroveň zaměstnanců dále nezhoršovala a jejich domácnosti byly dostatečně chráněny před sociálním vyloučením a propadem do chudoby.

Výdaje na důchody

Pro rok 2014 jsou rozpočtovány výdaje na důchody ve výši 392,6 mld. Kč, což představuje meziroční nárůst o 2,3 %. To však umožní valorizaci důchodů pouze na nejnižší výši, tj. o třetinu růstu cen a třetinu růstu reálných mezd. Odhadujeme, že tím by se starobní důchod zvýšil v průměru cca o 60 Kč měsíčně, tj. zcela nedostatečně. Při tom již od ledna 2013 bylo provedeno podhodnocené zvýšení důchodů, což zhoršilo sociální situaci důchodců v době, kdy ceny zboží a služeb značně vzrostly, zejména v důsledku zvýšení DPH.

Zákon však stanoví pouze minimální hranici pro zvyšování důchodů, **vláda má možnost přistoupit k vyššímu zvýšení důchodů.** Z tohoto důvodu **požadujeme navýšit rozpočtované výdaje na výplatu důchodů, aby bylo možno zajistit zvýšení důchodů, které by více odpovídalo růstu životních nákladů důchodců.**

Výdaje na dávky nemocenského pojištění

Pro rok 2014 jsou dávky nemocenského pojištění rozpočtovány ve výši 22,5 mld. Kč, tj. meziroční zvýšení o 9 %. Tento nárůst výdajů (oproti očekávané skutečnosti roku 2013) však zohledňuje pouze skutečnost, že v roce 2014 se bude nemocenské z veřejného systému vyplácet již od 15. dne nemoci (tzn., že dojde ke zkrácení doby výplaty náhrady mzdy od zaměstnavatele z 21 na původních 14 kalendářních dnů), a pravidelnou valorizaci redukčních hranic vyměřovacích základů.

Na příjmové straně rozpočtu se však předpokládá výběr pojistného na nemocenské pojištění ve výši více než 27 mld. Kč. Systém nemocenského pojištění by tak dle návrhu rozpočtu na rok 2014 měl být opět přebytkový (přebytek lze očekávat ve výši téměř 5 mld. Kč). **ČMKOS nesouhlasí s tím, aby přebytek v nemocenském pojištění byl využíván k řešení problémů státního rozpočtu, a požaduje navýšení rozpočtovaných výdajů na nemocenské dávky tak, aby zaměstnanci byli v době pracovní neschopnosti zajištěni dostatečnou náhradou ušlého příjmu.**

Výdaje na dávky státní sociální podpory

Na dávky státní sociální podpory je pro rok 2014 rozpočtováno 39,7 mld. Kč, což je meziročně o 6,7 % více než v roce 2013. Očekávaný nárůst výdajů na dávky celkem je důsledkem poměrně vysokého růstu výdajů na příspěvek na bydlení, který na jedné straně odráží značný růst nákladů na bydlení, na druhé straně stagnaci, popř. pokles příjmů domácností. Částečně se na růstu celkových výdajů na dávky podílejí i vyšší dávky pěstounské péče, zejména odměny pěstouna. **Rozpočtovaný objem prostředků však nepočítá s navýšením dávek pro rodiny s dětmi**, které byly výrazně zredukovány, popř. přímo zrušeny restriktivními opatřeními předcházejících vlád (sociální příplatek).

Výdaje na dávky pomoci v hmotné nouzi

Pro rok 2014 jsou výdaje na dávky pomoci v hmotné nouzi rozpočtovány ve výši 11,4 mld. Kč, což je 7,5 % nad očekávanými výdaji v roce 2013.¹¹ Rozpočtovaný nárůst prostředků předpokládá zvýšení výdajů zejména na doplatek na bydlení, které koresponduje s výrazným růstem nákladů domácností na bydlení.

Současně však doplatek na bydlení odráží i nepříznivou příjmovou (potažmo i celkovou sociální) situaci, ve které se nacházejí české domácnosti zejména v důsledku stagnace mezd a platů, v důsledku redukce sociálních dávek (zejména dávek státní sociální podpory,¹² podpory v nezaměstnanosti, dávek v nemoci atd.). **Výrazný nárůst objemu prostředků na tyto dávky je tak důkazem zhoršující se sociální situace domácností a jen dokládá nezbytnost zavedení účinných opatření v oblasti zaměstnanosti, odměňování atd., které ČMKOS požaduje.**

c) Oblast zaměstnanosti

Předložený návrh rozpočtu, pokud jde o charakteristiky související s trhem práce a oblastí zaměstnanosti, **v zásadě jen kopíruje postoje a přístupy předchozích pravicových vlád**. ČMKOS nechápe, proč dočasná vláda (i když v demisi) totálně rezignovala na své Programové prohlášení a předložený rozpočet neobsahuje vůbec žádnou změnu ekonomické politiky. Naopak pouze konzervuje, resp. v některých případech ještě zhoršuje stávající stav.

ČMKOS zásadně odmítá přijmout v tomto návrhu přítomnou „filozofii“ rezignace na jakoukoliv změnu pouze z důvodu, že ekonomická realita ČR je velmi nepříznivá. Speciálně odmítá pasivní přístup, pokud jde o problémy na trhu práce, především masivní nezaměstnanost, která vyžaduje neodkladně aktivní přístup státu. Z pohledu zaměstnanosti je nutné konstatovat, že v tomto návrhu rozpočtu není ani náznak takového aktivního postoje,

¹¹ V roce 2013 se očekávají výdaje na dávky hmotné nouze ve výši 106 mld. Kč, což je o 41 % nad objem rozpočtovaný pro rok 2013.

¹² Negativní dopad na sociální situaci rodin mělo zejména zrušení sociálního příplatku, které mimo jiné vedlo k nárůstu chudoby v ČR. Míra chudoby v ČR se v roce 2009 pohybovala na úrovni 9 %. V roce 2010 vzrostl počet osob ohrožených chudobou meziročně o 11 tis. osob a v roce 2011 se do chudoby propadlo dalších 71 tis. osob a celková úroveň chudoby vzrostla na 9,8 %. Celkem bylo v roce 2011 chudobou ohroženo již 1 008 tis. osob. V roce 2012 bylo chudobou v ČR ohroženo 1 011,0 tis. obyvatel, tj. 9,72 % všech osob. I přes meziroční nárůst počtu chudých v ČR o 3 tis. osob však podíl osob ohrožených chudobou poklesl, neboť byl částečně eliminován nárůstem celkového počtu obyvatel v ČR.

naopak v některých aspektech je návrh i posunem zpět ve srovnání s rozpočtovou situací v předchozím období.

Návrh evidentně zcela rezignuje na jakoukoliv snahu pozitivně ovlivnit situaci na trhu práce. Což je patrné z makroekonomických čísel, která jsou zde uvedena jako východisko do příštího roku. **Tento výhled nepočítá s poklesem nezaměstnanosti, naopak se zde předpokládá její mírný nárůst,** což za současného stavu, přeloženo do absolutních čísel, znamená, že počet (registrovaných) nezaměstnaných se bude pohybovat někde kolem čísla 600 000. Z hlediska ČMKOS je nepřijatelné, aby se vláda (i když v demisi) místo aktivní politiky růstu (v souladu se svým prohlášením) spoléhala pouze na vnější faktory růstu (ekonomické oživení v EU). **Je nutné, aby vládní politika konečně přešla od fatalismu v podobě čekání na zlepšení vnějších faktorů na filozofii založenou na vlastním příspěvku k řešení ekonomických problémů ČR.**

ČMKOS nesouhlasí s úvahami zpracovatele návrhu, které připisují určitý růst úrovně zaměstnanosti i v situaci poklesu ekonomiky méně intenzivní vazbě zaměstnanosti a ekonomického růstu. V tomto případě jde spíše o efekt spojený s prodlužováním odchodu do důchodu a tedy vynuceným zvýšením pracovní aktivity starších věkových ročníků. Naopak se v minulých letech ukázalo, že vztah zaměstnanosti a nezaměstnanosti a ekonomického výkonu je stále velmi silný, nárůst nezaměstnanosti v letech 2012–2013, tedy v období poklesu ekonomiky, je toho dokladem.

ČMKOS je velmi nespokojena s navrženým rozpočtovým záměrem, pokud jde o úroveň výdajů na politiku zaměstnanosti. Je třeba především ujasnit, jak bude realizováno financování předchozí vládou slíbených opatření, avizovaných a schválených pod hlavičkou „7 opatření za 7 mld.“, která byla zakomponována do původní představy o výdajích SR na rok 2013 (v materiálu z dubna 2013 se tehdejší vláda zavázala zvýšit výdaje na APZ pro rok 2013 i s využitím zdrojů EU APZ až na **7,6 mld. Kč**). V návrhu SR 2014 tyto prostředky nejsou uvedeny a vzniká tedy otázka, zda a v jaké formě se s jejich využitím na konci tohoto roku a také v roce příštím počítá.

Příjmy a výdaje na státní politiku zaměstnanosti (mil. Kč):

	2012	2013*	SR 2014
PPZ	8 759	10 500	10 700
APZ	2 595	3 000	3 000

PPZ – pasivní politika zaměstnanosti (podpory v nezaměstnanosti)

APZ – aktivní politika zaměstnanosti (služby)

** očekávaná skutečnost podle MPSV (září 2013)*

ČMKOS považuje navržené částky na krytí výdajů politiky nezaměstnanosti v příštím roce za zcela nedostatečné a v zásadě neumožňující zlepšení poskytovaných služeb zaměstnanosti a celkové zlepšení situace na trhu práce. Je s podivem, že i za stavu, kdy je bez práce více než půl milionu lidí, zůstává tento velmi alarmující problém mimo pozornost vlády a není zohledněn jako základní rozpočtová priorita, ačkoliv k takovému přístupu nabádají i výzvy na úrovni EU, zejména v souvislosti s nezaměstnaností mladých. **Přitom ČR je zemí, jejíž výdaje na APZ jsou až desetkrát nižší, než ve vyspělejších státech EU.**

d) Zdravotnictví

ČMKOS s politováním konstatuje, že v roce 2014 a v následujících letech bude ve zdravotnictví a sociální péči s největší pravděpodobností pokračovat velmi napjatá situace, která byla založena bývalou vládní koalicí v minulých letech. Politika úsporných opatření v roce 2013 uvrhla zvláště citlivé segmenty veřejných služeb, jakými jsou oba resorty, do hlubší krize než v předchozích letech.

Česká vláda by měla dbát na to, aby Maastrichtská kritéria, která jsou závazná pro členské státy EU a která se zásadně týkají celé oblasti veřejných financí včetně zdravotnictví a sociálních služeb, byla spojena s procesem schvalování státního rozpočtu a se schvalováním zdravotně pojistných plánů zdravotních pojišťoven.

Vláda v demisi přislíbila, že provede některé korekce, které jsou nezbytné k zastavení propadu ve zdravotnictví a zásadně upraví tzv. „reformy“ bývalé vládní koalice. Jejich podstatou je podle nás především dostatečná a kvalitní zdravotní péče a zajištěná sociální péče tak, aby se kvůli těmto reformám nestaly pouze privilegiem bohatých.

ČMKOS upozorňuje, pokud vláda v demisi nepřistoupí k nápravným krokům, které avizuje, že budou v nejbližší době provedeny a které jsou pro stabilizaci zdravotnictví nezbytné, zdravotnictví a sociální péče se dostanou do ještě většího nerovnovážného stavu a finančních problémů, které státní rozpočet na rok 2014 nezohledňuje.

Zdravotní pojištění pracuje v současné době se stále většími ročními deficity. V současné době zdravotnictví spotřebuje ročně 290 miliard Kč, zvýšená DPH mu odebírá dalších šest miliard korun. Platby za státní pojištěnce nerostou od roku 2009, systému za tu dobu chybí dalších osm miliard Kč. Vzhledem k faktu, že rezervy z předchozích let na účtech pojišťoven jsou již vyčerpány, bude i nadále situace ve veřejném zdravotním pojištění velmi napjatá. Celková ztráta pak v prvním pololetí 2013 překročila dvě miliardy Kč, ve druhém pololetí se očekává další nárůst ztrát.

K dlouhodobě se prosazujícímu deficitnímu hospodaření systému zdravotního pojištění a vyčerpání veškerých finančních rezerv však největší měrou přispěl právě státní rozpočet – především dlouhodobou stagnací platby za státní pojištěnce (jako důsledek dlouhodobé politiky snižování daní) a odčerpáváním peněz ze zdravotnictví do státního rozpočtu prostřednictvím zvyšování sazeb DPH. Třetím nepopiratelným faktorem, který dodnes negativně ovlivňuje bilanci zdravotního pojištění, byla fatální chyba v odhadu vývoje ekonomiky pro rok 2009, která se pak přenesla i do dalších let a tento rozdíl se již nepodařilo vyrovnat.

ČMKOS požaduje, aby byla okamžitě připravena nezbytná nápravná opatření v systému zdravotního pojištění, která zabrání narůstající krizi v oblasti zdravotnictví. Víáme iniciativu současného ministra zdravotnictví, který chce od 1. ledna 2014 navýšení plateb u osoby za kterou je plátcem pojistného stát. V návaznosti na iniciativu ministra zdravotnictví požadujeme ve Výdajích kapitoly všeobecné pokladní správy – Transfery veřejných rozpočtů ústřední úrovně – zvýšit částku o dalších 7 % na 7,5 miliardy Kč. Uvedené navýšení reflektuje, že reálně od roku 2006 nedošlo ke zvýšení plateb za státní pojištěnce. Navýšení úhrad pouze vyrovnává negativní dopady opakovaných navýšení DPH a zvýšení ostatních výdajů ve zdravotnictví.

Upozorňujeme, že pokud budou od 1. 1. 2014 zrušeny **zdravotnické poplatky**, pak je nutné částku navýšit minimálně o další 3,5 %, tj. o 3,735 miliardy Kč.

Nad rámec připomínek k návrhu státního rozpočtu uplatňujeme připomínku, že je nutné řešit i stávající krizovou situaci ve zdravotnictví. Navrhujeme buď okamžitý odkup

nedobytných pohledávek zdravotních pojišťoven, nebo přerozdělení zůstatků ve fondech zdravotních pojišťoven.

V rámci dlouhodobého časového horizontu odborový svaz požaduje, aby v segmentu zdravotnictví se nad stanovený rámec celkové výdaje zvýšily na úroveň zemí, kde poměr výdajů na zdravotnictví k hrubému domácímu produktu činí 10 %.

ČMKOS je toho názoru, že toto zvýšení by přineslo systému zdravotního pojištění mnoho dobrého, tzn. bude zachována odpovídající a kvalitní zdravotní péče, dojde k nastavení pravidel, která pomohou zastavit dlouhodobý propad financí nemocnic a zdravotních pojišťoven. V takto nastaveném systému zdravotního pojištění bude na přiměřené navýšení platů a mezd zaměstnanců, kteří v současné době nesou největší zátěž tohoto podfinancování na svých bedrech.

Připomínáme, že ČMKOS dlouhodobě požaduje odstranění nehospodárností spočívajících ve špatně nastavené lékové politice, v neprůhledných investicích a nákupech vybavení, v prodělečných pronájmech, v nízkých a neměnicích se platbách za státní pojištěnce, ve špatném nastavení DPH. V této souvislosti také upozorňujeme, že stále chybí koncepce pro rozvoj sektoru jako celku a návrhy na spolupráci jednotlivých poskytovatelů péče. Stávající stav vede k oslabování zdravotnictví a výsledkem je pak tlak na velmi rychlý nárůst spoluúčasti pacientů, se kterým odborový svaz zásadně nesouhlasí. Pro zajištění stability resortu zdravotnictví je do budoucna nutné vytvoření rovných podmínek mezi zdravotními pojišťovnami při platbách za diagnózu a tím také bude dosaženo spravedlivého systému přerozdělení pojistného zohledňujícího zdravotní stav pojištěnců.

e) sociální služby

Bývalá vládní koalice zásadním způsobem nereflektovala negativní ekonomický vývoj, nevytvářela ekonomická opatření a několik let snižovala výdaje v sociální oblasti, s čímž odborový svaz zásadně nesouhlasí a nadále nesouhlasí. Vládní koalice svou politikou systematicky ničila kvalitu práce poskytovatelů sociální péče a vyvolávala sociální napětí. ČMKOS požaduje, aby došlo k zastavení tohoto procesu, protože rozsah a kvalita veřejných služeb jsou mimo jiné významným faktorem životní úrovně obyvatelstva.

Pro rok 2014 rozpočtovaná částka na dotace pro poskytovatele sociálních služeb o 2,7% více proti roku 2013 v podstatě není žádným finančním přínosem, který mimo jiné nepokryje zachování stávajícího rozsahu poskytovaných služeb. Zařízení sociálních služeb se potýkají s obrovskými problémy, které nemohou bez přiznané dotace samy řešit. Je přitom nutné vzít v potaz také prodlužující se dobu dožití obyvatelstva.

Požadujeme, aby se částka na dotace pro poskytovatele sociálních služeb zvýšila minimálně na 10 miliard Kč, protože zvýšení této částky umožní zachování stávajícího rozsahu poskytovaných služeb a pokryje výpadek financí z individuálních projektů ministerstva práce a sociálních věcí.

Mimo to také zvýšení částky na dotace poskytovatelům sociálních služeb zajistí navýšení úrovně platových tarifů pro zaměstnance sociálních služeb, a to o 6,5 %, jak bylo přislíbeno bývalým premiérem ČR a bývalými ministry MPSV.

Dalším problémem, který považujeme za nezbytné řešit, je nízká platová úroveň pracovníků v sociálních službách. Pracovníci v sociálních službách patří k nejhůře odměňovaným profesím v ČR bez ohledu na náročnost a důležitost práce, kterou pro společnost vykonávají. Lze konstatovat, že při neřešení problému odměňování dojde ke snižování kapacit sociálních služeb, k odlivu kvalifikovaných pracovníků z této oblasti a

v konečném důsledku až k zániku některých poskytovatelů. O stavu resortu byl informován nový ministr práce a sociálních věcí, který přislíbil jednání a dialog s kraji, aby bylo možné financování sociálních služeb řešit společně. Odbory na většinu chyb, o kterých jednaly s ministrem, upozorňují již několik let, jejich připomínky je možné použít k nápravě těch nejpálčivějších problémů.